

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเกษตรเป็นอาชีพที่มีความสำคัญมากของประเทศไทย และเกษตรกรเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ มีวิถีชีวิตแบบชนบทมาตั้งแต่โบราณ ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง และภัยธรรมชาติต่างๆ ทำให้วิถีชีวิตของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไปมาก

ปัญหาของเกษตรกรไทย มีลักษณะต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ แต่มีปัญหาที่สำคัญมากที่สุด คือ ปัญหาความยากจนของเกษตรกร เกษตรกรยังขาดความรู้ ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน เป็นสาเหตุให้สังคมเสื่อมโทรม และเกษตรกรไม่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ (กรมพัฒนาที่ดิน 2549: 3) และเป็นแนวทางที่สามารถช่วยให้เกษตรกรอยู่ได้โดยการพึ่งตนเอง และสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน ซึ่งหากเกษตรกรมีความรู้และสามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง ก็จะก่อให้เกิดเป็นครอบครัวและชุมชนที่อยู่เย็นเป็นสุข มีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจ และการกระทำ ซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ถูกใช้เป็นกรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ซึ่งบรรจุอยู่ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า "สังคมสีเขียว" ด้วยหลักการดังกล่าว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 จึงไม่เน้นเรื่องตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ หรือระบบเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกันระหว่างเศรษฐกิจชุมชนเมืองและชนบท (พิธีรัฐ ถิ่นอักษรธรรม 2549: คั่นคั่นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2551)

การให้ความรู้ความเข้าใจข่าวสาร ข้อมูลรวมทั้งความช่วยเหลือทางการเกษตรต่างๆ ต้องมีความชัดเจนและเข้าถึงเกษตรกรโดยตรง เกษตรกรจึงจะได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่ กรมส่งเสริมการเกษตรให้ความสำคัญกับการเข้าถึงเกษตรกร โดยมีนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรคอยให้คำปรึกษา และติดต่อประสานงานกับชุมชนในระดับตำบลและหมู่บ้านโดยตรง

เกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี มีอาชีพด้านการเกษตรมาตั้งแต่ดั้งเดิม โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา การทำนาสามารถทำได้ปีละ 2 - 3 ครั้ง มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากร จากสถานะการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางสังคม เกิดค่านิยมใหม่ๆ การใช้อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ เกินความจำเป็น เช่น โทรศัพท์มือถือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง ล้วนแต่ทำให้เกิดปัญหาการดำเนินชีวิตของเกษตรกร ทำให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน ตลอดจนเกิดภาวะความยากจน ซึ่งจะเป็นภาระหนักที่ทางภาครัฐจะต้องให้ความช่วยเหลือ

ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน เป็นกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่อการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี เป็นจุดสาธิตเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว มีการทำงานร่วมกันของสมาชิกเป็นการดำเนินงานโดยชุมชนเพื่อชุมชน สามารถลดต้นทุนในการซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวราคาแพงและแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวได้เป็นอย่างดี

การส่งเสริมให้สมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตข้าวชุมชนสามารถปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้สมาชิกเกิดความสามัคคี การเอื้ออารีต่อกันและกันจากการรวมกลุ่มร่วมกันทำงาน มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองเพื่อรับสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในการขายเมล็ดพันธุ์ข้าว การเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ปลูกเอง

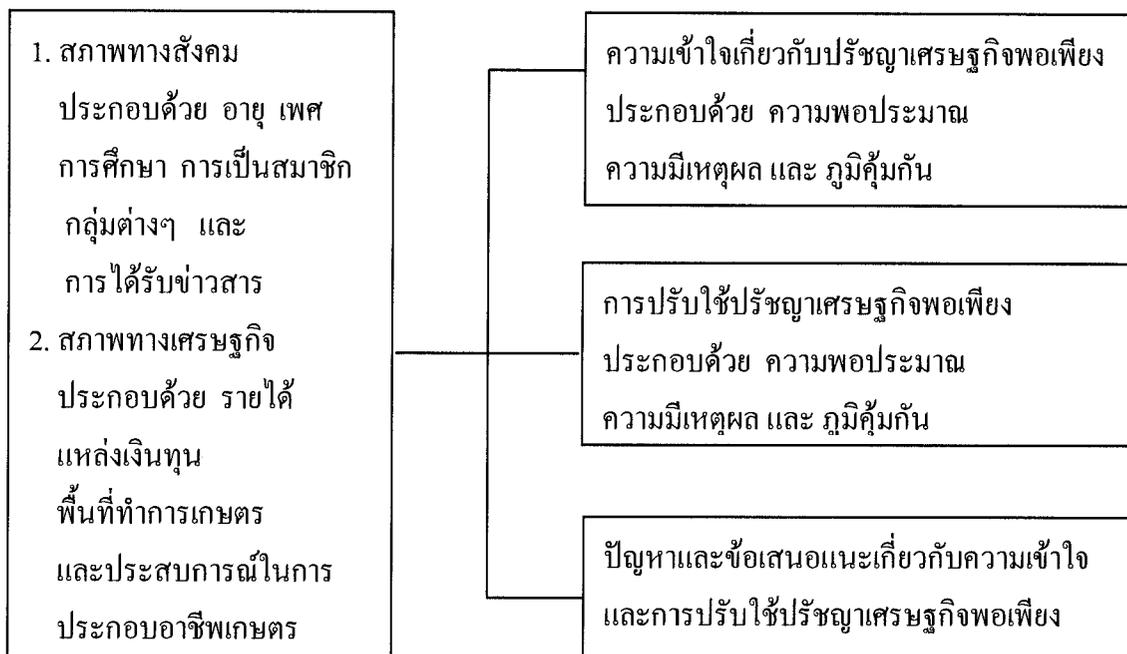
การศึกษาความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี จะเป็นการศึกษาส่วนหนึ่งที่จะสะท้อนให้เห็นแนวทางในการส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี
- 2.3 เพื่อศึกษาการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรีเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนด ตัวแปร ในการศึกษาความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องต่างๆ ได้แก่ สภาพทางสังคมประกอบด้วย อายุ เพศ การศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร สภาพทางเศรษฐกิจประกอบด้วย รายได้ แหล่งเงินทุน พื้นที่ทำการเกษตร และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตร ความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความเข้าใจและการปรับใช้ในด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกันภูมิคุ้มกัน รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีการดำเนินการอยู่ 85 ศูนย์ สมาชิกรวมกันทั้งสิ้น 1,208 คน เนื่องจากสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี มีกิจกรรมและการดำเนินชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่อย่างเบบเจาะจงที่สมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 7 ศูนย์ มีสมาชิกรวมกันทั้งหมด 126 คน เนื่องจากศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี เป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่เข้มแข็งและได้จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเกือบทั้งหมดแล้ว

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

5.1 ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ประชาชนที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจ และการกระทำ

5.2 ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการแปลความหมาย ดีความ และขยายความเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5.3 การปรับใช้ หมายถึง การนำแนวทางและหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

5.4 สมาชิก หมายถึง เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีการดำเนินงานอยู่

5.5 รายได้ หมายถึง จำนวนเงินที่ได้มาจากการขายผลผลิตทางการเกษตรต่อปี

5.6 พื้นที่ถือครองทำการเกษตร หมายถึง พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดรวม ทั้งพื้นที่ที่เป็นของตนเองและพื้นที่เช่าทำการเกษตร

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ความสำคัญของผลการวิจัยในครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ดังนี้

6.1 เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับเกษตรกรและประชาชนทั่วไป

6.2 เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มีการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของเกษตรกร ให้เกิดการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

6.3 เพื่อให้หน่วยงานด้านการส่งเสริมการเกษตร สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ในการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง

6.4 เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนการส่งเสริมการเกษตร